

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 25 febr. 1889, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af de i 10 kap. handelsbalken förekommande stadganden om borgen.

Från Första Kammaren har lagutskottet fått emottaga en inom nämnda kammare af herr *Carlborg* afgifven motion, n:o 39, hvaruti föreslås, »att hvad som i 10 kap. handelsbalken stadgas angående borgen skall upphöra att vara gällande, samt att, i följd häraf, den som ingått borgen för annans gäld icke är pliktig sådan borgen infria, för så vidt i särskilda lagar och författningar icke annorlunda föreskrifves».

Till stöd för sitt förslag anför motionären hufvudsakligen följande.

De från romerska rätten i den nyare tidens lagstiftning införda stadganden om borgen för annans gäld hade, med den utsträckning borgenssystemet i vårt land antagit, tyvärr allt för ofta åstadkommit bekymmersamma rubbningar i affärslifvet icke blott för den enskilde, utan till och med för hela trakter, hvars invånare genom ömsesidiga borgensförbindelser sökt uppehålla en sjunkande kredit. Utom de beklagansvärda olyckor i ekonomiskt hänseende, som härigenom drabbat hela familjer, hvilka genom familjefadrens hjälpsamhet eller eftergifvenhet för enträgna borgenssökande mången gång bringats till tiggarslafven, hade borgenssystemet äfven bidragit till åstadkommandet af mindre välbetänkta affärsföretag, och att förskaffa den late och njutningslystne penningar, hvaraf han utan tillvaron af detta system mången gång icke skulle hafva kommit

i besittning. Att borgenssystemet icke vore utan skuld till det ekonomiska betryck, hvarunder vårt fädernesland de senare åren suckat, vore en af alla erkänd sanning, hvarför äfven vid flera föregående riksdagar förslag framkommit åsyftande inskränkning i borgenssystemet eller förändring i derom gällande lagstiftning. — Det vore en betydlig skilnad mellan borgensförbindelser och utfärdandet af reverser och vexaslar. Genom de begge senare åtgärderna afhände man sig faktiskt, i samma ögonblick vexeln eller reversen utfärdades, enahanda belopp, som deri förskrifvits, och äfven om valuta motsvarande detta belopp icke erhöles, så kunde lika litet genom lagstiftning förekommas, att en myndig person sålunda ådroge sig skulder som att han på annat sätt afhände sig egendom. Helt annorlunda vore förhållandet med borgensförbindelser, hvilka ju alltid eller åtminstone nästan alltid inginges under förutsättning, att de icke skulle föranleda borgensmannen ekonomisk förlust. Då nu härtill komme att det låge något för de flesta människors rättskänsla kränkande deri, att man på grund af lag kunde åläggas betala en annans gäld och måhända bringas till ekonomisk ruin på grund af ett aftal, som tydliggen utvisade, att den betalande af hvad som betalades ingen nytta eller fördel haft, samt tidsförhållandena för det närvarande icke vore sådana, att lagen borde gifva sin helgd åt aftal af sådan beskaffenhet, äfven om vinglaren kunde, genom andra här ofvan omnämnda utvägar, locka en eller annan i betalningsskyldighet för hans skulder, så vore det i hög grad önskvärdt, att hvad i våra lagar och författningar nu stadgades om borgen blefve upphäfdt eller åtminstone i hög grad modifieradt. Då nu gällande lag stiftades, voro våra kreditförhållanden annorlunda än nu och borgensinstitutionen hade då mycket, som talade för dess berättigande. Den, som genom arbete och sparsamhet då förvärfvat kapital, hade nästan ingen annan utväg att göra detsamma fruktbärande än att utlåna detsamma till enskild person, och då var det helt naturligt att lagstiftaren genom borgensinstitutionen sökte skydda det sålunda samlade kapitalet, ehuru det då som nu var en för rättskänslan kränkande våldsåtgärd, att den hjälpsamme borgensmannen mot sitt bestridande kunde tvingas att betala sin sista skärf till den måhända förmögne långifvaren. I våra tider hade förhållandena ändrat sig derhän, att snart sagdt i hvarje stad och socken funnes bankinrättningar, som drefve penningarörelsen med vinst och der den idoge jemväl kunde, om han ville, insätta sina besparingar. Då det nu vore ett obestridligt faktum att nästan alla lånesökande vände sig till bankerna, funnes icke något skäl att dessa inrättningar, som vanligen ginge med god förtjenst, skulle

skyddas mot förlusten på bekostnad af den, som af hjälpsamhet eller bristande motståndskraft för enträgen öfvertalning gått i borgen.

På sätt motionären erinrat hafva vid flere föregående riksdagar förslag varit väckta, hvilka åsyftat borgenssystemets inskränkning i en eller annan rigtning, ehuru intet af dessa förslag varit så vidtgående som det i förevarande motion framlagda. Det kan icke heller förnekas, att dessa förslag framkallats af den rigtiga iakttagelse, att borgensinstitutet i vårt land på senare tider erhållit en användning, som i många fall visat sig förderfbringande. Detta beklagansvärda förhållande har dock, enligt laguskottets mening, sin grund i en missrigtning af den ekonomiska verksamheten, som icke kan genom lagstiftningsåtgärder rättas. Derest icke en genom bittra erfarenheter vunnen allmänna insigt om faran af ett för långt drifvet kreditsystem åstadkommer rättelse härutinnan, vinnes intet genom att stänga en af de utvägar, som användts för ett sådant systems upprätthållande, om ock denna utväg företrädesvis anlåtats.

Laguskottet kan icke heller frångå sin förut vid flere tillfällen uttalade åsigt, att borgensinstitutet visat sig vara ett godt och verksamt hjälpmedel äfven för ett sundt ekonomiskt lif; och utskottet kan icke erkänna rigtigheten af motionärens påstående, att behofvet af detta institut skulle vara mindre i vår tid än då 1734 års lag stiftades. Ett stöd för denna mening finner utskottet äfven i den omständighet, att, så vidt utskottet känner, icke något europeiskt lands lagstiftning afskaffat bestämmelserna om borgen.

Slutligen och såsom det mest afgörande skäl mot antagande af motionärens förslag vill utskottet framhålla den betänkliga inskränkning i den fria aftalsrätten, som detta skulle medföra. För att på ett verksamt sätt afskaffa det ifrågavarande institutet erfordras nemligen, såsom motionären ock beaktat, ett stadgande, att alla aftal, som till sin natur, om ock ej till namnet, kunna karakteriseras såsom borgensaftal, icke kunna på rättslig väg göras gällande och sålunda måste anses ogiltiga. Om man nu ock icke kan antaga, att motionären med sitt förslag åsyftat en sådan rättskränkning, som att redan ingångna borgensförbindelser skulle drabbas af en dylik ogiltighetsförklaring, så är dock den i tydliga ordalag föreslagna inskränkingen i aftalets frihet tillräcklig att för

utskottet göra motionärens förslag oantagligt; hvarför utskottet hemställer,

att förevarande motion må af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 25 februari 1889.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation

af herr *Redelius*, som ansett, att utskottet, på de af motionären anförda skäl, bort tillstyrka Riksdagen att i så måtto bifalla motionen, att Riksdagen måtte besluta,

att i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida de i 10 kap. handelsbalken förekommande stadganden om borgen må kunna upphöra att vara gällande eller omarbetas i sådan rigtning, att de förderfliga följderna af nu rådande borgenssystem må, så vidt möjligt är, för framtiden förekommas.
